

Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale /
Moldavian Journal of International Law and International Relations /
Молдавский журнал международного права и международных отношений
2020, Issue 2, Volume 15, Pages 39-46.
ISSN 1857-1999 EISSN 2345-1963
Submitted: 18. 06. 2020 | Accepted: 15.11. 2020 | Published: 30.12. 2020

**DREPT INTERNAȚIONAL PRIVAT
PRIVATE INTERNATIONAL LAW
МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО**

**NATURA JURIDICĂ A CERTIFICATULUI DE MOȘTENITOR
PRIN PRISMA LEGISLAȚIEI EUROPENE**

**ЮРИДИЧЕСКАЯ ПРИРОДА СЕРТИФИКАТА НАСЛЕДИЯ
С ТОЧКИ ЗРЕНИЯ ЕВРОПЕЙСКОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА**

**LEGAL NATURE OF THE CERTIFICATE OF HEIR
THROUGH EUROPEAN LEGISLATION**

Olesea PLOTNIC* / Olesea PLOTNIC / Олеся ПЛОТНИК
Angela TĂLĂMBUȚĂ** / Angela TALAMBUTA / Анжела ТЭЛЭМБУЦЭ

ABSTRACT:

**LEGAL NATURE OF THE CERTIFICATE OF HEIR
THROUGH EUROPEAN LEGISLATION**

In this article we will examine the legal nature of the heir certificate, according to the new amendments to the right of inheritance in the Civil Code of the Republic of Moldova, being adapted to EU Regulation no. 650/2012, on successions and on the creation of a European certificate of heir. Because the right of inheritance is guaranteed by the Constitution of the Republic of Moldova (art. 46 para. (6)) (1), and the certificate of heir emphasizes this freedom of the heir, through this study we tried to make an analysis of the correlation between constitutional norms and the provisions of the Civil Code of the Republic of Moldova, in order to establish the degree of realization of this constitutional guarantee passed through the prism of the various legal provisions that in practice may affect the realization of the right of inheritance.

Keywords: heir; inheritance certificate; the right of the heir; certificate; notarial procedure.

JEL Classification: K11, K12, K33

РЕЗЮМЕ:

**ЮРИДИЧЕСКАЯ ПРИРОДА СЕРТИФИКАТА НАСЛЕДИЯ
С ТОЧКИ ЗРЕНИЯ ЕВРОПЕЙСКОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА**

В этой статье мы рассмотрим правовую природу свидетельства о наследстве в соответствии с новыми поправками к праву на наследство в Гражданском кодексе Республики Молдова, адаптированными к Постановлению ЕС №. 650/2012, о наследовании и о создании европейского сертификата наследника. Поскольку право наследования гарантируется Конституцией Республики Молдова (пункт (6) ст. 46) (1), а свидетельство о праве наследника подчеркивает эту свободу

* PLOTNIC Olesea - Doctor habilitat în drept, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova (Chișinău, Republica Moldova), / PLOTNIC Olesea – PhabD in Law, associate professor, Moldova State University (Chisinau, Republic of Moldova)/ ПЛОТНИК Олеся – Доктор юридических наук, доцент, Государственный университет Молдовы (Кишинев, Республика Молдова) E-mail: plotnicolesea.aum@gmail.com

** TĂLĂMBUȚĂ Angela - Doctor în drept, conferențiar universitar interimar, Departamentul Drept, Universitatea Agrară de Stat din Moldova (Chișinău, Republica Moldova), / TALAMBUTA Angela – PhD in Law, associate Professor, State Agrarian University of Moldova (Chisinau, Republic of Moldova)/ ТЭЛЭМБУЦЭ Анжела – Кандидат юридических наук, доцент, Государственный аграрный университет Молдовы (Кишинев, Республика Молдова). E-mail: angi.nikoleta@gmail.com

наследника, в этом исследовании мы попытались проанализировать корреляцию между конституционными нормами и положения Гражданского кодекса Республики Молдова, чтобы установить степень реализации этой конституционной гарантии, проходящей через призму различных правовых положений, которые на практике могут повлиять на реализацию права наследования.

Ключевые слова: наследник; свидетельство о наследстве; право наследника; сертификат; нотариальная процедура.

JEL Classification: K11, K12, K33

УДК: 347.9(4/9); 347.65/.68(4/9); 341.9

REZUMAT:

NATURA JURIDICĂ A CERTIFICATULUI DE MOȘTENITOR PRIN PRISMA LEGISLAȚIEI EUROPENE

În acest articol vom examina natura juridică a certificatului de moștenitor, conform noilor modificări aduse dreptului de moștenire din Codul civil al Republicii Moldova, fiind adaptat Regulamentului UE nr. 650/2012, în materie de succesiuni și privind crearea unui certificat european de moștenitor. Deoarece dreptul de moștenire este garantat de Constituția Republicii Moldova (art.46 alin.(6)) (1), iar certificatul de moștenitor pune în valoare această libertate a moștenitorului, prin prezentul studiu am încercat să facem o analiză a corelației dintre normele constituționale și prevederile Codului civil al RM, pentru a stabili gradul de realizare a acestei garanții constituționale trecute prin prisma diferitelor prevederi legale care în practică pot afecta realizarea dreptului de moștenire.

Cuvintele cheie: moștenitor; certificat de moștenitor; dreptul moștenitorului; certificat; procedură notarială.

JEL Classification: K11, K12, K33

CZU: 347.9(4/9); 347.65/.68(4/9); 341.9

Introducere

Moștenirea este o instituție juridică indisolubil legată de certificatul de moștenitor, or în cazul în care transmiterea moștenirii are loc la persoanele rămase în viață, în ordinea și în părțile determinate de lege suntem în prezența moștenirii legale, care apare în cazul în care persoana decedată nu a lăsat testament, sau în cazul în care testamentul lăsat a fost declarat nul, ori când succesorul testamentar a decedat concomitent cu cel ce a lăsat testamentul, fie dacă succesorul testamentar este nedemn. Moștenirea legală poate coexista cu cea testamentară dacă defunctul a dispus prin testament numai de o parte a moștenirii lăsate sau dacă a dispus de întreaga masă succesorală și există moștenitori rezervatari.

Indiferent de tipul moștenirii, moștenitorii urmăresc să dobândească rezerva succesorală, adică partea din bunurile moștenirii la care moștenitorii rezervatari au dreptul potrivit legii, chiar împotriva voinței defunctului, deci în calitate de moștenitori legali, astfel încât reglementările juridice a certificatului de moștenitor, fiind regăsite în Codul civil în redacție nouă (art. 2542-2555 CCRM).

Certificatul de moștenitor face dovada calității de moștenitor legal sau testamentar, precum și dovada dreptului de proprietate al moștenitorilor acceptanți asupra bunurilor din masa succesorală, în cota care se cuvine fiecăruia.

Un pas important pentru facilitarea succesiunilor transfrontaliere a fost adoptarea, la 4 iulie 2012, a unor noi norme la nivelul Uniunii menite să ușureze gestionarea de către cetățeni a aspectelor juridice ale unei succesiuni internaționale, aceste noi norme fiind aplicabile succesiunilor persoanelor decedate după data de 17 august 2015, inclusiv.

Prin urmare, actualitatea temei supuse cercetării rezidă în faptul că legislația Republicii Moldova ce reglementează certificatul de moștenitor, odată cu intrarea în vigoare a modificărilor Codului civil

al RM și a Regulamentului UE nr. 650/2012, a suferit o prefacere semnificativă a configurației sale, punctul de pornire fiind examinarea prin compararea legislației model unor țări europene.

Rezultatele cercetării. Certificatul de moștenitor este un act juridic întocmit de notar care cuprinde acordul moștenitorilor cu privire la drepturile lor succesoriale, calitatea lor de moștenitori, întinderea drepturilor succesoriale, alcătuirea masei succesoriale. Reglementând eliberarea certificatului de moștenitor prin prisma articolelor 2542-2555 CCRM¹, legiuitorul nu ne dă o definiție legală a certificatului de moștenitor. Doctrina juridică definește *certificatul de moștenitor* ca o “convenție încheiată” pe cale notarială, ce reprezintă acordul părților cu privire la calitatea lor de moștenitori, întinderea drepturilor pe care le au și bunurile succesoriale, el constituie dovada între moștenitori cu privire la cele ce cuprinde, tocmai caracterul său convențional.

Practic s-a constatat că, mențiunile din certificatul de moștenitor vor face dovada deplină împotriva succesorilor, atât timp cât nu se va dovedi că acest acord a fost rezultatul unui viciu de consimțământ. Având în vedere împrejurarea că puterea doveditoare a certificatului de moștenitor are drept teme în primul rând acordul succesorilor, înseamnă că mențiunile din el fac dovada deplină împotriva succesorilor².

Moștenitorii prezenți în fața notarului nu vor putea ataca conținutul certificatului de moștenitor în sensul că una sau mai multe mențiuni din cuprinsul său nu ar corespunde adevărului. Atacarea certificatului de moștenitorii prezenți la notar va fi posibilă doar pe motivul că voința lor a fost viciată prin eroare, dol sau violență.

O primă trăsătură pe care o desprindem a caracterului convențional al certificatului de moștenitor, este aceea că, actul notarial va cuprinde eventual și împărțirea bunurilor succesoriale dacă moștenitorii au căzut de acord. Astfel, art. 2543 (1) CCRM prevede că, *la cererea moștenitorului, notarul care desfășoară procedura succesorală este obligat să elibereze un certificat de moștenitor care confirmă dreptul moștenitorului la moștenire, iar în cazul mai multor comoștenitori, în certificat se indică și mărimea cotelor succesoriale ale tuturor comoștenitorilor*. Dacă însă împărțeala nu a fost făcută, atunci certificatul de moștenitor va face numai dovada calității moștenitorilor și cotelor-părți care li se cuvin din patrimoniu succesoral. Aceste cote-părți, determinate în mod ideal printr-o fracțiune matematică, se concretizează de abia cu prilejul partajului, prin care se va finaliza astfel indiviziunea. Deci, atât cât nu a intervenit între moștenitori o înțelegere de împărțeală în certificatul de moștenitor, urmează să se întocmească o acțiune de ieșire din indiviziunea la instanța de judecată.

Caracterul convențional al certificatului de moștenitor rezultă și din faptul că, dacă există neînțelegere între moștenitori cu privire la proprietatea bunurilor care alcătuiesc masa succesorală, procedura va fi suspendată până la soluționarea conflictelor de către instanța de judecată competentă.

Unii autori³ pun problema, dacă certificatul de moștenitori este obligatoriu sau nu. Drepturile succesoriale nu se deosebesc în virtutea certificatului de moștenitori ci în virtutea legii sau a testamentului din momentul morții lui *de cuius*. Moștenitorul va putea să facă dovada dreptului său succesoral nu numai prin certificatul său de moștenitor, dar și prin alte mijloace de probă.

Fiind o convenție, certificatul de moștenitor va avea putere probantă numai între moștenitori și nu va putea fi opus terților cu titlu de proprietate. El nu produce deci efecte, decât față de cei care au participat la procedura succesorală și nu poate fi opozabil terților posesori ai bunurilor cuprinde în certificatul de moștenitor, spre a porni le executarea acestui titlu. În principiu, în certificatul de moștenitor vor trebui cuprinse toate bunurile succesoriale. Am văzut însă, că certificatul de moștenitor nu este prin el însuși un titlu de proprietate, el făcând doar dovada calității de moștenitor și a cotei succesoriale, dar practic, este posibil ca succesorii să omită să cuprindă în certificatul de moștenitor toate bunurile succesoriale.

Certificatul de moștenitor se eliberează în baza unei cereri scrise adresate notarului de către un moștenitor, un creditor al masei succesoriale, un legatar sau un executor testamentar de la locul de

¹ Codul Civil al Republicii Moldova, nr. 1107-XV din 6.06.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 82-86 din 22.06.2002.

² Baieș S., Roșca N. Drept Civil. Partea Generală. Persoana fizică. Persoana juridică. Chișinău: USM, 2007. 291 p.

³ Baias A., Chelaru E., Constantinovici R. Macovei I. (ed). Noul cod civil. Comentariu pe articole. București: C.H. Beck, 2012. 353 p.

deschidere a succesiunii (art. 2541 (1)) CCRM. Cererea privind eliberarea certificatului de moștenitor în calitate de moștenitor legal trebuie să conțină:

- a) informații privind defunctul: numele (numele dinainte de căsătorie, dacă este cazul), prenumele, sexul, data și locul nașterii, starea civilă, cetățenia, codul personal (dacă este cazul), locul reședinței obișnuite în momentul decesului, data și locul decesului;
- b) informații privind solicitantul: numele (numele dinainte de căsătorie, dacă este cazul), prenumele, sexul, data și locul nașterii, starea civilă, cetățenia, codul personal (dacă este cazul), adresa și, dacă este cazul, relația cu defunctul;
- c) raportul pe care se întemeiază dreptul său de moștenire (rudenie, adopție sau căsătorie). În cazul în care solicitantul este soțul supraviețuitor, el este obligat să declare absența temeiurilor de decădere prevăzute la art. 2187 CCRM:
 - cel care a lăsat moștenirea a depus o acțiune de divorț, a recunoscut acțiunea de divorț depusă de celălalt soț sau a depus cerere de divorț conform legii;
 - căsătoria este declarată nulă prin hotărârea judecătorească sau există temeiuri pentru nulitatea căsătoriei și a fost intentată o acțiune în nulitate.
- d) o indicație care să precizeze dacă există sau au existat careva persoane care ar fi putut înlătura solicitantul de la moștenire sau i-ar fi putut micșora cota succesorală, inclusiv existența altor comoștenitori și identificarea lor în măsura cunoscută solicitantului;
- e) o indicație care să precizeze dacă există sau nu dispoziții testamentare ale defunctului și care anume; dacă nu se anexează nici originalul, nici o copie, se dau indicații referitoare la locul unde se află originalul;
- f) o declarație prin care se atestă, în conformitate cu cunoștințele de care dispune solicitantul, existența sau absența unui proces judiciar privind dreptul la moștenire al solicitantului, inclusiv privind nedemnitățile solicitantului;
- g) o indicație care să precizeze dacă vreunul dintre moștenitori a făcut o declarație privind acceptarea moștenirii sau renunțarea la aceasta;
- h) o declarație prin care solicitantul acceptă moștenirea (dacă nu a depus o declarație de acceptare anterior).

Cererea despre acceptarea succesiunii sau despre renunțarea la succesiune trebuie să fie făcută în scris. Când moștenitorul se reprezintă la Biroul notarial de la locul de deschidere a succesiunii și înaintează cererea notarului, cel din urmă va stabili personalitatea moștenitorului și verifică autenticitatea semnăturii, fapt pe care trebuie să-l menționeze pe cerere și indică denumirea documentului de identitate a persoanei, numărul lui, data când a fost eliberat, denumirea organului de stat care l-a eliberat, precum și anul nașterii moștenitorului. Certificatul privind confirmarea dreptului la succesiune se eliberează după acceptarea succesiunii, după cum prevede art. 2390 CCRM, *moștenitorul nu mai poate renunța la moștenire dacă el a acceptat-o în mod implicit.*

În conformitate cu art. 2390 al. (3) CCRM, *moștenitorul poate depune o declarație de acceptare a moștenirii în formă autentică la notarul care desfășoară procedura succesorală înainte de expirarea termenului de renunțare. Declarația poate fi autentificată la oricare notar sau altă persoană abilitată să autentifice acte juridice.* La eliberarea certificatului de moștenitor, notarul la dorința celor ce primesc moștenirea, poate să elibereze certificat numai pe o parte a averii succesorală pe care o dorește moștenitorul, de exemplu: să elibereze un certificat pentru o casă, automobil, apartament sau o cotă de teren, pentru o depunere la bancă ce a fost făcută de decedat sau să elibereze recent certificat pentru toată averea lăsată de defunct.

Astfel, în conformitate cu Legea cu privire la metodologia calculării plății pentru serviciile notariale, nr. 271 din 27.06.2003¹, plata pentru acțiunile succesorală de drept (art. 9) prevede că: la eliberarea certificatului de moștenitor, pentru moștenitorii de clasa I se stabilește plata de 0,5% din valoarea moștenirii, pentru moștenitorii de clasa II se stabilește plata de 0,7% din valoarea moștenirii, iar pentru ceilalți moștenitori se stabilește plata de 1% din valoarea moștenirii.

¹ Legea cu privire la metodologia calculării plății pentru serviciile notariale, nr. 271 din 27.06.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 141-145 din 11.07.2003.

La eliberarea certificatului de moștenitor pentru *bunurile imobile* din sate (comune), cu excepția terenurilor cu destinație agricolă și a terenurilor pe care nu sunt amplasate construcții, plata se stabilește în mărime de 150 de lei pentru fiecare bun imobil separat.

Certificatul de moștenitor se eliberează fiecăruia dintre moștenitori câte un exemplar după achitarea taxei succesorală și a onorariilor. În cazul în care lipsesc moștenitorii legali sau testamentari, la cererea reprezentantului statului notarul va constata că succesiunea este vacantă eliberând certificat de vacanță succesorală, însă numai după verificarea tuturor moștenitorilor care au acceptat sau care au renunțat la moștenire. Moștenitorul poate renunța la moștenire, fără a primi ulterior un certificat de moștenire. Astfel, conform art. 2391 CCRM, renunțarea la moștenire se poate face în termen de 3 luni.

Termenul de renunțare începe să curgă de la data în care moștenitorul află despre devoluțiune și despre temeiul chemării sale la moștenire, fiind informat conform dispozițiilor art. 2547 alin. (2) CCRM sau pe oricare altă cale. În baza articolului nominalizat, verificând informațiile comunicate de solicitant, notarul care desfășoară procedura succesorală este obligat, din oficiu, să desfășoare investigațiile corespunzătoare și să administreze probele pe care le consideră necesare. Notarul ia toate măsurile pentru a informa moștenitorii cunoscuți și legatarii despre inițierea procedurii succesorală.

Certificatul de moștenitor, atât la succesiunea legală cât și la cea testamentară poate fi eliberat mai înainte, dacă notarul dispune de date concrete și este ferm convins că nu mai sunt alți moștenitori, în afară de persoanele ce au cerut eliberarea certificatului de moștenitor, și se eliberează moștenitorilor care au acceptat moștenirea, adică au intrat de fapt în posesia bunurilor succesorală sau care au depus la Biroul notarial o declarație de acceptare a succesiunii. În cazul în care bunurile trec la stat, certificatul privind confirmarea dreptului la succesiune al statului se eliberează organului competent.

Moștenitorii, care nu au acceptat succesiunea în termenul stabilit de lege, pot fi incluși în certificatul privind confirmarea dreptului la succesiune cu consimțământul tuturor celorlalți moștenitori, care au acceptat moștenirea în termenul prevăzut de legislație. Acest consimțământ trebuie să fie declarat în scris până la eliberarea certificatului privind confirmarea dreptului la succesiune. Semnăturile de pe declarație trebui să fie legalizate în conformitate cu regulile stabilite de lege.

Dacă este necesar pentru stabilirea elementelor care urmează a fi certificate, notarul în baza art. 2547 (3) CCRM poate:

- a) să audieze orice persoană implicată și, dacă există, executorul testamentar sau administratorul masei succesorală;
- b) să obțină informații din registrul de stare civilă și alte registre de publicitate din Republica Moldova;
- c) să solicite informații din registrele de publicitate ale altor state în condițiile legii statului respectiv sau ale tratatului internațional dintre Republica Moldova și statul respectiv;
- d) să ceară printr-un anunț public tuturor persoanelor să declare drepturile lor asupra moștenirii.

Ordinea de notificare publică și durata termenului pentru declararea drepturilor se determină în conformitate cu procedura somării publice. Totodată, moștenitorul, creditorul masei succesorală, legatarul sau executorul testamentar, persoanele prevăzute la art. 2541 alin. (1) CCRM sau alte persoane care obțin drepturi din moștenire au dreptul de a lua cunoștință de actele și probele administrate în cadrul procedurii succesorală.

Dacă moștenitorul este chemat la moștenire în temeiul unei dispoziții testamentare, termenul nu începe să curgă înainte ca notarul care desfășoară procedura succesorală să-i facă cunoscută dispoziția testamentară. În baza cererii moștenitorului, notarul care desfășoară procedura succesorală poate prelungi termenul de renunțare sau poate stabili un nou termen de renunțare dacă moștenitorul a omis termenul din motive întemeiate, iar ceilalți moștenitori nu obiectează. În cazul în care nu sunt întrunite condițiile prevăzute, cererea de prelungire a termenului de renunțare se soluționează de către instanța de judecată. Renunțarea la moștenire se face prin declarație autentică depusă la notarul care desfășoară procedura succesorală. Declarația se poate autentifica la oricare notar sau la altă persoană abilitată să autentifice acte juridice. După renunțare, moștenirea nu mai poate fi acceptată (art. 2392 CCRM). În conformitate cu art. 2393 CCRM cel chemat la moștenire poate accepta moștenirea sau renunța la

aceasta după deschiderea moștenirii. Acceptarea moștenirii sau renunțarea la moștenire nu se poate face sub condiție sau cu stabilirea unui termen.

În cazul unui partaj judiciar, când se constată că în afară de bunurile cuprinse în certificatul de moștenitor au existat și alte bunuri în patrimoniul defunctului, în masa succesorală vor fi incluse și altele bunuri fără să se procedeze la anularea certificatului¹. Cu atât mai mult, dacă moștenitorii sânt de acord, notarul va putea elibera un certificat de moștenire în ce privește bunurile omise inițial. Dacă există persoane care se consideră vătămate în drepturile lor prin eliberarea certificatului de moștenitor, vor putea cere instanței judecătorești anularea acestuia și stabilirea drepturilor conform legii.

Spre deosebire de legislația Republicii Moldova, legislația franceză reglementează certificatul de moștenitor prin prisma Codului civil francez, art. 730 la 730-5, așa cum aceste articole au fost modificate prin Legea nr. 2006-728 din 23 iunie 2006 și respectiv Legea nr. 2007-1787 din 20 decembrie 2007, prin care s-au reformat esențial succesiunile și liberalitățile din dreptul francez. Precizăm totuși că actul de notorietate a depășit spațiul francez, el fiind recunoscut și aplicat cu deplin succes și în Belgia, Germania, Austria, Elveția, Luxemburg².

Codul civil francez stabilește cu valoare de principiu faptul că: „*proba calității de moștenitor se face prin orice mijloace*” (art. 730 (1) CCF). Apoi adaugă: *proba calității de moștenitor poate să rezulte dintr-un act de notorietate întocmit de un notar, la cererea unuia sau mai multor succesibili*³.

Actul de notorietate trebuie să vizeze actul de deces al persoanei a cărei succesiune este deschisă cu menționarea actelor justificative care au putut fi produse, cum ar fi actele de stare civilă și, eventual, documentele care se referă la existența liberalităților pentru cauză de moarte care ar putea avea incidență asupra devoluțiunii succesoriale. El conține afirmația, semnată de unul sau mai mulți succesibili autori ai cererii, care au vocație, singuri sau împreună cu alții desemnați de aceștia, să primească în întregime sau parțial succesiunea defunctului. Orice persoană ale cărei declarații vor putea deveni utile va putea fi chemată la întocmirea actului. Se va face mențiune despre existența actului de notorietate pe marginea actului de deces” (art. 730-1 CCF). Câteva comentarii ale acestui text sunt necesare. Astfel, observăm că actul de notorietate se eliberează de către notar la cererea unuia sau a mai multor succesibili pe baza afirmațiilor acestora cu privire la drepturile lor succesoriale. Notarul nu efectuează niciun fel de cercetări, investigații, administrări de probe etc., ci verifică doar actele de stare civilă ale solicitanților și eventualele testamente. Actul de notorietate are (în principal) două părți: prima parte cuprinde constatările notarului referitoare la elementele precizate în art. 730-1 CCF, iar a doua parte cuprinde declarațiile solicitanților, afirmațiile semnate pe care aceștia le fac cu privire la calitatea lor de moștenitor și întinderea drepturilor lor succesoriale⁴.

Codul civil francez face câteva precizări importante, astfel: „*Afirmația cuprinsă în actul de notorietate nu implică prin ea însăși acceptarea succesiunii*” (art. 730-2 CCF). „*Actul de notorietate astfel încheiat face dovada până la proba contrară. Cel care se prevalează de actul de notorietate este prezumat a avea drepturile ereditare în proporția indicată în act*” (art. 730-3 CCF)⁵.

Constatăm că actul de notorietate se eliberează solicitanților fără ca notarul să fie obligat să verifice opțiunile succesoriale ale succesibililor care au la dispoziție un termen de prescripție de 10 ani de la data deschiderii succesiunii pentru exprimarea opțiunii (conform art. 780 alin. 1 CCF). Este astfel posibil ca o persoană să obțină un act de notorietate care-i atestă calitatea de moștenitor, iar înainte de expirarea termenului de 10 ani de la deschiderea succesiunii persoana să renunțe la moștenire. Din aceste motive, actul de notorietate face dovada până la proba contrară (și nu până la înscrierea în fals), cel care se prevalează de act fiind doar prezumat a avea drepturile succesoriale cuprinse în acesta.

¹ Bloșenco A. Drept civil: partea specială. Chișinău: Tipografia centrală, 2003. 232 p.

² Pascari A., Robu O. Aplicarea legislației și a practicii judiciare la examinarea litigiilor succesoriale. În: Studii juridice în onoarea prof. univ., dr. Gheorghe Chibac, 2013, p. 351.

³ Bănărescu Iu. Locul și momentul deschiderii procedurii succesoriale. În: Revista națională de drept. 2012, nr. 3, p. 254-260.

⁴ Voiculescu S. Moștenirea în 2020: Cine primește averea unei persoane și ce cote se cuvin? [Online]: https://www.avocatnet.ro/articol_50151/Mo%C8%99tenirea-in-2020-Cine-prime%C8%99te-averea-unei-persoane-%C8%99i-ce-cote-se-cuvin.html (Vizitat la: 24.03.2020).

⁵ Bănărescu Iu. Momentul deschiderii procedurii succesoriale. În: Științe sociale. 2017, nr. 8, p. 73-81.

Forța probantă a actului de notorietate semnat atât de către notar cât și de succesibili este aceea a actului sub semnătură privată care face dovada celor cuprinse în act până la proba contrară. Întrucât notarul nu a constatat personal vocația succesorală a solicitantului, misiunea sa la eliberarea unui asemenea act neconstând în analiza valorii titlurilor ce-i sunt prezentate, actul de notorietate nu poate face dovada până la înscrierea în fals. Așadar, moștenitorul este prezumat a avea drepturile ereditare în proporția indicată în act.

Altfel spus, actul de notorietate nu este un act autentic notarial. Din cele ce precedă remarcăm faptul că moștenitorul francez este un moștenitor paradoxal dacă-l vedem prin prisma dreptului succesoral român. El este un moștenitor aparent deși nu a acceptat succesiunea, putând chiar renunța la aceasta în termenul de prescripție de 10 ani prevăzut de legislația franceză. Acest statut de succesibil sau moștenitor aparent justifică în dreptul francez atât instituția sezinei (un succesibil care nu a acceptat succesiunea nu poate poseda bunurile succesiunii în nume de proprietar, dar le poate „poseda” în nume de sezinar. La data acceptării succesiunii sezina încetează și începe posesia în nume de proprietar, cum se va arăta în continuare, precum și pierderea prin exheredări doar a emolumentului succesoral, nu și a calității de moștenitor¹.

Nu trecem cu vederea nici peste legislația României. Sediul materiei îl regăsim atât în CCR², art. 1132- 1134, cât și în Legea nr. 36/1995, legea notarilor publici și activității notariale, art. 114³.

Fără să analizăm întreaga problematică a certificatului de moștenitor așa cum acesta este reglementat de CCR, vom surprinde doar câteva aspecte ale acestui act care contrastează puternic cu actul de notorietate. În primul rând, certificatul de moștenitor se încheie de către notar pe baza declarațiilor succesibililor (sau a altor participanți) la care notarul adaugă propriile sale constatări în urma verificărilor pe care le efectuează personal. Aici putem menționa inventarierea bunurilor, audierea martorilor, verificarea actelor de stare civilă sau a altor acte cu impact asupra succesiunii (de exemplu testamente, donații), verificarea activului și pasivului succesoral etc. Verificările pe care notarul român le efectuează pentru eliberarea unui certificat de moștenitor sunt mult mai complexe decât ale unui notar francez, notarul român asumându-și întreaga responsabilitate pentru cercetările și constatările sale.

În al doilea rând, notarul român verifică modul de exercitare de către succesibili a dreptului lor de opțiune succesorală. Termenul de exercitare a acestui drept este de un an sub sancțiunea decăderii (art. 1.103 CCR). Prin acceptarea moștenirii succesibilul devine succesor, iar renunțătorul se consideră că nu a fost niciodată moștenitor, nici măcar sub condiție rezolutorie.

În al treilea rând, forța probantă a certificatului de moștenitor, semnat numai de notar, este aceea a unui act autentic (se are în vedere faptul că certificatul de moștenitor face corp comun cu încheierea finală pe care se bazează). Într-adevăr, cele constatate personal de către notar cu propriile simțuri, referitoare la identitatea succesibililor, la consimțământul acestora privind elementele esențiale ale certificatului, la semnăturile lor (exprimate pe încheierea finală) fac deplină dovadă până la înscrierea în fals. Așa fiind, dovada calității de moștenitor se face numai cu certificatul de moștenitor sau cu o hotărâre judecătorească pronunțată în acest sens (art. 1.133 alin. (1) CCR).

Concluzii. În baza celor expuse mai sus, putem concluziona că indiferent de circumstanțele speței, certificatul de moștenitor nu-l va investi pe moștenitor cu drepturi referitor la succesiune, deoarece aceste drepturi vor fi dobândite prin succesiune chiar din momentul deschiderii acesteia. Așa cum s-a subliniat în doctrina juridică cercetată supra, certificatul de moștenitor nu conferă calitatea de moștenitor ci o constată, astfel încât ajungem la concluzia că, certificatul de moștenitor este doar un mijloc de probă a calității de moștenitor legal sau testamentar, fără ca acest act să constituie un titlu de proprietate (de atribuire a dreptului de proprietate).

Prin comparare, din cele prezentate remarcăm fără mare dificultate că „moștenitorul francez” este doar un „succesibil” din punctul de vedere al dreptului moldovenesc, el neexercitându-și dreptul de

¹ Chibac Gh., Robu O. Caracterile juridice ale transmiterii moștenirii: probleme și sugestii. În: Revista națională de drept. 2009, nr. 3, p. 32-41.

² Codul civil Român. În: Monitorul Oficial al României, nr. 505 din 15 iulie 2011. [Online]: http://www.dreptonline.ro/legislatie/codul_civil_republicat_2011_noul_cod_civil.php (Vizitat la: 24.03.2020)

³ Legea notarilor publici și a activității notariale, nr. 36 din 12 mai 1995 (republicată). În: Monitorul Oficial al României, nr. 237 din 18 martie 2018.

opțiune succesorală la data emiterii actului de notorietate, act care nu echivalează cu acceptarea moștenirii. Pe cale de consecință, vocația succesorală a moștenitorului francez este doar abstractă, această vocație devenind concretă numai prin acceptarea moștenirii, precum este reglementat în legislația Republicii Moldova.

Bibliografie:

1. Baias A. Chelaru E. Constantinovici, R. Macovei I. (ed). Noul cod civil. Comentariu pe articole. București: C.H. Beck, 2012. 353 p.
2. Baieș S., Roșca N. Drept Civil. Partea Generală. Persoana fizică. Persoana juridică. Chișinău: USM, 2007. 291 p.
3. Bănărescu, Iu. Locul și momentul deschiderii procedurii succesorale. În: Revista națională de drept. 2012, nr. 3, p. 254-260.
4. Bănărescu Iu. Momentul deschiderii procedurii succesorale. În: Științe sociale. 2017, nr.8, p. 73-81.
5. Bloșenco A. Drept civil: partea specială. Chișinău: Tipografia centrală, 2003. 232 p.
6. Chibac Gh., Robu O. Caracterile juridice ale transmiterii moștenirii: probleme și sugestii. În: Revista națională de drept. 2009, nr. 3, p. 32-41.
7. Codul Civil al Republicii Moldova, nr. 1107-XV din 6.06.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 82-86 din 22.06.2002.
8. Codul civil Român. În: Monitorul Oficial al României, nr. 505 din 15 iulie 2011. [Online]: http://www.dreptonline.ro/legislatie/codul_civil_republicat_2011_noul_cod_civil.php (Vizitat la: 24.03.2020).
9. Legea cu privire la metodologia calculării plății pentru serviciile notariale, nr. 271 din 27.06.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 141-145 din 11.07.2003.
10. Legea cu privire la notariat, nr.1453-XV, din 08.11.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 154-157, din 31.12.2002.
11. Legea cu privire la procedura notarială, nr. 246 din 15.11.2018. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.30-37 din 01.02.2019.
12. Legea notarilor publici și a activității notariale, nr. 36 din 12 mai 1995 (republicată). În: Monitorul Oficial al României, nr. 237 din 18 martie 2018.
13. Pascari A., Robu O. Aplicarea legislației și a practicii judiciare la examinarea litigiilor succesorale. În: Studii juridice în onoarea prof. univ., dr. Gheorghe Chibac, 2013. 466 p.
14. Regulamentul (UE) privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea deciziilor și acceptarea și executarea instrumentelor autentice în materie de succesiune și crearea unui certificat european de succesiune, nr. 650/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 04.07.2012. [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2012/650/oj> (Vizitat la: 24.03.2020).
15. Voiculescu S. Moștenirea în 2020: Cine primește averea unei persoane și ce cote se cuvin? [Online]: https://www.avocatnet.ro/articol_50151/Mo%C8%99tenirea-in-2020-Cine-prime%C8%99te-averea-unei-persoane-%C8%99i-ce-cote-se-cuvin.html (Vizitat la: 24.03.2020).

**Copyright© Olessea PLOTNIC,
Angela TĂLĂMBUȚĂ, 2020.**

Contacts/Contacte/ Контакты:

PLOTNIC Olessea,

Universitatea de Stat din Moldova

str. M. Kogălniceanu, 67

mun. Chișinău,

e-mail: plotnicolesea.aum@gmail.com

TĂLĂMBUȚĂ Angela,

Universitatea Agrară de Stat din Moldova,

str. Mircești, 42

mun. Chișinău,

e-mail: angi.nikoleta@gmail.com